

27. Баева И., Калинова Е. Българските преходи. 1939-2002. – София, 2002.
28. Иванов С. Влада і демократизація суспільства в Народній республіці Болгарія (1985-1989 pp.) // Вісник Чернігівського державного університету. Історичні науки. – Чернігів, 2006. – Вип. 34.
29. Центральнo-Восточная Европа во второй половине XX века: В 3 т. / Рос. акад. наук. Ин-т междунар. экон. и полит. исслед. / А.Д. Некипелов (гл. ред.). – М., 2002. – Т. 3.
30. Мілова М.І. Роль інтелігенції східноєвропейських країн у політичних процесах кінця 80-х – початку 90-х рр. // Інтелігенція і влада. – Вип. 1(2). – Ч. II. – Одеса, 2002.
31. Биткова Т.Г. Парламентаризм и политические партии в Румынии // Процессы демократизации в Восточной Европе: ожидание и реальность. – М., 2002.
32. Tismaneanu V. Byzantine rites, Stalinist follies: the twilight of dynastic socialism in Romans // Obriss. – Philadelphia, 1986. – Vol.30. – N 1.
33. Илиеску И. Румыния – возрождение надежды: Пер. с румун. – М., 2002.

Summary

The article is devoted to the analysis of both function and place of Central Eastern Europe region intelligentsia in the oppositional movement of 1970th-1980th. The backgrounds of intelligentsia's turning into a subject of transformational processes are investigated, the genesis of oppositional spirits in this social group in times of Gorbachov's reformation are characterized. The author emphasizes, that the scales and the effectiveness of intelligentsia's participation in social and political transformation in each country of the region was defined by the historical heritage, by traditions of political culture, by the specificity of governmental systems and so on.

Г. О. Добровольська

ПРОБЛЕМИ ЗАЙНЯТОСТІ В УКРАЇНІ ТА ДІЇ ПРОФСПІЛОК (1991 – 2002 pp.)

З набуттям Україною незалежності розпочалася докорінна перебудова політики зайнятості. На початок 1991 р. в усіх сферах економічної діяльності було зайнято 25 млн. осіб, що становило 83% трудових ресурсів України.

Перехід України до нових суспільно-економічних відносин зумовив необхідність реформування ринку праці. У 1991 р., з прийняттям Закону України “Про зайнятість населення”, відбулося законодавче визнання проблем ринку праці як соціально-економічного явища [1]. З цього ж періоду зростає питома вага непрацевлаштованих осіб. З 1991 по 1995 рр. рівень зареєстрованого безробіття в основному не перевищував 0,2–0,4%. Починаючи з 1996 р., цей показник почав зростати і на кінець 1998 р. досяг – 3,69%, 1999 – 4,3%, 2000 – 4,2%, у 2001 р. рівень безробіття стабілізувався і склав 4,2%, у 2002 р. – 3,7% [2; 3, с.36]. Отже, з 2002 р. розв’язання проблем у сфері зайнятості набуло позитивної динаміки, і розпочалося стабільне зниження рівня зареєстрованого безробіття.

Тією чи іншою мірою проблеми зайнятості в Україні та роль профспілок у їх вирішенні знайшли своє відображення в працях таких дослідників, як: М.Л.Головко, В.П.Пастухов [4], Ю.М.Головко [5], І.М.Новак [6], О.М.Стоян [7].

Починаючи з 1999 р., в Україні були запроваджені щоквартальні обстеження (за методикою МОП), відповідно до яких рівень безробіття в 2000 р. серед економічно активного населення у віці 15–70 років становив 11,9%. Майже третину всіх безробітних громадян складали молоді особи віком від 15 до 24 років. Середня тривалість пошуку роботи безробітним складала не менше 11 місяців, а тривалість їх незайнятості – 18 місяців. Головною проблемою ринку праці був дисбаланс між попитом і пропозицією робочої сили. В середньому по Україні на 1 вакансію за станом на 1 січня 2001 р. претендувало 17 зареєстрованих службою зайнятості безробітних, серед областей з найбільшим навантаженням на 1 вакантне робоче місце лідирували Житомирська обл. (82 особи), Рівненська обл. (76), Львівська (63), Закарпатська і Волинська обл. (45) [7, с.318].

Аналіз вивчених джерел свідчить, що для профспілок, котрі об’єднували у своїх рядах переважно людей найманої праці та студентську молодь, питання їх зайнятості та захисту від безробіття займало провідне місце у практичній діяльності. В програмах і статутах членських організацій ФПУ було визначено стратегічні та поточні завдання, ці питання були неодмінним атрибутом переговорів з урядом та роботодавцями під час укладення колективних договорів і угод на всіх рівнях. Такий підхід, на нашу думку, диктувався не тільки тим, що поширення безробіття негативно впливало на соціально-економічне становище працівників, а й тим, що воно підривало самі засади профспілок, соціальною базою яких були громадяни, зайняті у сфері праці. Зменшення їх чисельності призводило до зменшення профспілкового членства, ослаблення профспілкового руху в цілому.

Саме тому зайнятість членів профспілок та захист їх від безробіття було важливим стратегічним напрямом діяльності ФПУ, її членських організацій в роки незалежності і ґрунтувалася вона на Законі України “Про зайнятість населення”.

Вивчаючи першоджерела, ми дійшли висновку про те, що серед основних форм роботи профспілок у цій сфері були:

- участь у формуванні державної політики зайнятості;
- участь у регулюванні процесів на ринку праці;
- захист законних прав та інтересів найманих працівників;
- сприяння соціальному захисту безробітних.

В процесі структурних перетворень в економіці ФПУ постійно домогалася створення умов для посилення впливу членських та первинних організацій профспілок на розв'язання проблеми зайнятості через систему колективних договорів і угод.

Протягом 1990–2002 рр. робота з питань збереження попиту на працю, використання структурних змін для збереження й розвитку робочих місць у перспективних галузях також була в центрі уваги профспілок. Вони систематично вносили до щорічних і перспективних програм зайнятості, документів Уряду, Верховної Ради України, до Генеральної угоди пропозиції, покликані запобігти безробіттю.

Для об'єднання зусиль соціальних партнерів у вирішенні проблем ринку праці в 1993 р. з ініціативи Федерації профспілок України було створено Український координаційний комітет сприяння зайнятості населення (УККСЗН), що став першою спеціалізованою тристоронньою структурою в Україні, заснованою на засадах соціального партнерства.

Подальшим кроком у налагодженні управління процесами на ринку праці стало укладення в 1993 р. Генеральної угоди між Урядом та профспілками [8]. Вона відкрила шлях для розробки і прийняття таких важливих документів, як цільова Державна програма сприяння зайнятості молоді на 1994–1995 рр. та Національна програма громадських робіт.

На їх основі Кабінет Міністрів України у грудні 1993 р. затвердив Положення “Про організацію роботи щодо сприяння зайнятості населення в умовах масового вивільнення працівників”, де визначалися надзвичайні заходи щодо забезпечення зайнятості та соціального захисту незайнятих у разі, коли масштаби безробіття вийдуть за межі, визначені Державною програмою зайнятості.

Крім того, за Генеральною угодою 1993 р. Уряд взяв на себе зобов'язання спільно з профспілками вивчити стан неповної зайнятості та виробити пропозиції щодо запровадження гарантій і механізму соціального захисту громадян в умовах неповної зайнятості, ратифікації Конвенції МОП № 168 “Про сприяння зайнятості і захист від безробіття” та № 158 “Про припинення трудових відносин з ініціативи підприємця”.

Федерація профспілок України через діяльність своїх представників в Українському координаційному комітеті сприяння зайнятості населення брала участь у розробці і контролі над розробкою проектів міжнародних угод з питань міграції робочої сили і соціального захисту мігрантів. Голова ФПУ О.Стоян неодноразово виступав з цих питань на Генеральній конференції та комітетах МОП.

III з'їзд Федерації профспілок України, оцінюючи ситуацію на ринку праці як критичну, прийняв Резолюцію “Про недопущення масового безробіття в Україні”, якою було висунуто вимоги до Президента, Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України щодо прийняття конкретних ефективних дій, спрямованих на здійснення громадянами права на працю [9].

Зокрема, з метою посилення державної політики у сфері зайнятості Федерація профспілок України ставила такі вимоги: вдосконалення Програми зайнятості населення на 1997–2000 рр. та надання їй статусу державної; вжиття ефективних заходів стосовно врегулювання часткового безробіття; посилення впливу соціальних партнерів на державну політику зайнятості, у тому числі через підвищення ролі координаційних комітетів сприяння зайнятості населення та запровадження паритетного управління страховими коштами на випадок безробіття.

З'їзд також зобов'язав керівні органи профспілкових організацій усіх рівнів спрямувати свою діяльність на всебічний захист прав членів профспілок на гідну працю, домогатись визначення у колективних договорах і угодах конкретних зобов'язань органів влади та роботодавців щодо забезпечення продуктивної зайнятості, створення умов для підвищення кваліфікації працівників, недопущення скорочення персоналу і робочих місць, вживати необхідні заходи для поновлення конституційних прав громадян на працю.

Для забезпечення виконання поставлених завдань Федерація професійних спілок України та її членські організації застосовували, як ми мали змогу переконатись вище, колективно-договірний процес, ініціювали прийняття необхідної нормативно-правової бази у сфері зайнятості населення, домогались підвищення фінансового забезпечення Програми зайнятості на 1997–2000 рр., висували вимоги до органів влади та роботодавців під час проведення Всеукраїнських акцій протесту.

Слід зауважити, що з метою створення нормативно-правової бази у сфері зайнятості населення та соціального захисту від безробіття, Федерація профспілок України виступила серйозним опонентом Міністерству праці і соціальної політики при розробці проекту Закону України “Про загальнообов'язкове соціальне страхування на випадок безробіття”. І в результаті, у прийнятому в березні 2002 р. Верховною Радою України Законі України “Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття” було враховано більшість пропозицій ФПУ [10].

Наприклад, у Законі, завдяки цілеспрямованій роботі ФПУ, вдалося домогтись правового визнання часткового безробіття і передбачити елементи соціального захисту частково безробітних.

З прийняттям Верховною Радою України Закону України “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття” в липні 2000 р. на тристоронній основі було створено Правління Фонду страхування на випадок безробіття.

Саме за наполяганням Федерації профспілок України Верховною Радою України в листопаді 2000 р. прийнято Закон України “Про внесення змін і доповнень до Закону України “Про відпустки”, яким вилучено ч. 2 ст. 26, що дозволяла роботодавцям надавати відпустку без збереження заробітної плати у разі простою підприємства з незалежних від працівників причин [3, с.35].

Необхідно зазначити, що з 1992 р. в країні розроблялися програми зайнятості на державному і регіональному рівнях. Зокрема, Програма зайнятості населення України на 1997–2000 рр. була спрямована на виконання середньострокових завдань розвитку ринку праці. За участю ФПУ було розроблено проект Державної програми зайнятості населення України на 2001–2004 рр., яким передбачалося створення нових робочих місць (за 4 роки – 1304,9 тис. місць).

Програма була спрямована на виконання завдань щодо розвитку ринку праці в Україні, визначених у Посланні Президента України до Верховної Ради України “Україна: поступ у ХХІ століття. Стратегія економічної і соціальної політики на 2001–2004 роки”, Програми діяльності Кабінету Міністрів України “Реформи заради добробуту”.

У напрямку правового і організаційного забезпечення соціального захисту працівників на ринку праці та створення системи соціального партнерства, Федерація профспілок України брала активну участь у вдосконаленні попередньої нормативної бази: Закону України “Про зайнятість населення”, положень – “Про Державну службу зайнятості населення”, “Про Державний фонд сприяння зайнятості”, “Про організацію оплачуваних громадських робіт”, “Про Український координаційний комітет сприяння зайнятості населення”.

Постійною комісією Ради ФПУ з питань захисту соціально-економічних інтересів трудящих у 2000 р. було схвалено Комплекс заходів з вироблення стратегічних напрямів та засобів впливу ФПУ на політику зайнятості в Україні. Президією Ради ФПУ було також затверджено робочий план виконання комплексу заходів на 2000–2001 рр.

На виконання комплексу заходів протягом 2000 р. разом із структурними підрозділами Виконавчого апарату Ради ФПУ, фахівцями членських організацій за участю представників органів влади та науковців було проведено цикл фахових дискусій, круглих столів, семінарів, на яких особливу увагу було приділено питанням, пов’язаним із захищеністю людини на ринку праці, гарантіями їх зайнятості.

Особливо слід зазначити, що на вимогу ФПУ з травня 1999 р. було підвищено розмір мінімальної допомоги по безробіттю з 16 до 25 грн., а з листопада 2000 р. – до 30 грн., з вересня 2002 року – до 74 грн. [3, с.37].

На нашу думку, саме завдяки принциповій позиції Федерації профспілок України, в 1999 р. вперше кошти Фонду сприяння зайнятості населення повністю використано за цільовим призначенням.

У зв’язку з відсутністю можливості підвищення розміру допомоги по безробіттю до рівня, не нижчого від прожиткового мінімуму, Правлінням Фонду соціального страхування на випадок безробіття з 1 січня 2001 р. встановлено мінімальні виплати в розмірі 37 гривень.

З ініціативи Федерації профспілок України та Комітету Верховної Ради України з питань соціальної політики та праці в жовтні 2001 р. були проведені парламентські слухання “Про стан зайнятості та безробіття на ринку праці України”.

За інформацією Кабінету Міністрів України, у вересні 2001 р. середній рівень безробіття по відношенню до загальної кількості населення працездатного віку склав 3,7%. В той же час за результатами щоквартальних вибіркового обстежень населення з питань економічної активності за методологією Міжнародної організації праці становив 11,4%, а з урахуванням прихованого безробіття (безоплатні відпустки за ініціативою адміністрації, праця неповний робочий день (тиждень) цей показник дорівнював 26–32% зайнятої в економіці робочої сили [3, с.36].

Особливе занепокоєння упродовж досліджуваного періоду викликала ситуація з працевлаштуванням шахтарів, працівників індустріальних сфер економіки, у сільському господарстві, молоді, жінок, інвалідів, інших малозахищених і неконкурентоспроможних верств населення.

Виступаючи в дебатах по інформації Уряду, Голова ФПУ, народний депутат України О.М.Стоян, зокрема, наголосив на тому, що Федерація профспілок України оцінює ситуацію, що склалася на ринку праці, як незадовільну і напружену. Державою так і не створено достатніх умов для реалізації конституційного права громадян на працю [11, с.12].

Аналіз документів Федерації профспілок України, її членських організацій свідчить, що на їх думку, політика держави у сфері зайнятості повинна ґрунтуватися на конституційному праві громадян на працю і на ратифікованій Україною Конвенції № 122 Міжнародної організації праці, згідно з якою держава “проголошує і здійснює як головну мету активну політику, спрямовану на сприяння повній, продуктивній і вільно обраній зайнятості” [3, с.36].

Гострими для незалежної України були проблеми багаточисельної надлишкової робочої сили, прихованого та часткового безробіття.

Зазначимо, що профспілки сприяли створенню нових робочих місць, перш за все, за рахунок коштів Фонду страхування на випадок безробіття. Так, у 2001 р. за рахунок коштів цього Фонду було введено в дію кожне 13 (7,5%) нове робоче місце [3, с.38].

Як свідчить аналіз документів членських організацій ФПУ, питання зайнятості опрацьовувалися при підготовці відповідних розділів колективних договорів, регіональних та галузевих угод. Вибірні органи профспілкових організацій усіх рівнів спрямовували свою діяльність на всебічний захист прав членів профспілок на працю, наполегливо домагалися визначення в колективних договорах і угодах конкретних зобов'язань роботодавців і органів влади щодо забезпечення продуктивної зайнятості, створення умов для підвищення кваліфікації працівників та їх конкурентоспроможності на ринку праці, недопущення необґрунтованого скорочення персоналу і робочих місць. Профспілки брали участь у розробці територіальних програм зайнятості населення, у заходах реструктуризації, проводили роботу в координаційних комітетах сприяння зайнятості населення, співпрацювали з місцевими органами виконавчої влади, службами зайнятості, вносили відповідні пропозиції до програм соціально-економічного розвитку та місцевих бюджетів.

Одним із засобів впливу профспілок на ситуацію на ринку праці були регіональні угоди між органами виконавчої влади, об'єднаннями профспілок та роботодавців, що являли собою важливий елемент системи договірної регулювання трудових відносин в Україні [12].

Аналіз регіональних угод свідчить про те, що в них зроблена спроба сформувати механізм участі профспілкових об'єднань у процесі прийняття рішень щодо вирішення проблем зайнятості та регулювання ринку праці. Зокрема, він передбачав:

- погодження з профспілковими органами рішень органів державної влади та місцевого самоврядування з соціально-економічних питань;
- участь профспілок у заходах органів державної влади та місцевого самоврядування, зокрема, щодо контролю за дотриманням законодавства;
- вироблення спільної позиції сторін через розгляд питань політики зайнятості населення на засіданнях регіональних координаційних комітетів сприяння зайнятості населення.

До очевидних здобутків можна віднести визначення практично в усіх регіональних угодах зобов'язань облдержадміністрацій стосовно здійснення систематичного аналізу стану ринку праці, виконання програм зайнятості, інформування населення регіону через засоби масової інформації про ситуацію, наявність вільних робочих місць, вакантних посад, види та обсяги сезонних і громадських робіт. У ряді угод було передбачено надання такої інформації профспілковій стороні, розгляд результатів аналізу стану ринку праці на засіданнях обласних координаційних комітетів сприяння зайнятості населення. Окремо слід відзначити, що в деяких угодах додатково передбачалося інформування громадськості, профспілок про використання коштів фонду сприяння зайнятості населення.

Серед заходів впливу на ситуацію на ринку праці можна відзначити зобов'язання щодо: визначення граничних показників рівня безробіття як базових параметрів і включення їх до програм соціально-економічного розвитку області; коригування, при необхідності, програм зайнятості населення, внесення доповнень до заходів щодо їх реалізації спрямованих на соціальний захист населення від безробіття; розроблення та здійснення додаткових заходів щодо запобігання масовим звільненням з ініціативи власника, покращання ситуації на ринку праці в разі, якщо масштаби безробіття вийдуть за межі, визначені обласною програмою зайнятості. Важливим було зобов'язання, що визначалося регіональною угодою Дніпропетровської області, стосовно забезпечення взаємозв'язку параметрів обласної програми зайнятості та регіональної програми структурної перебудови економіки області.

Перераховані заходи створювали передумови для покращання ситуації на ринку праці, але разом з тим, на нашу думку, привертають до себе увагу три проблеми. По-перше, зобов'язання щодо коригування при необхідності параметрів програм зайнятості залишало можливість для того, щоб стати лише простим "підтягуванням" цих показників до рівнів, що фактично склалися, особливо за умов погіршення ситуації на ринку праці. По-друге, сформульоване таким чином зобов'язання не давало змоги оперативно впливати на ситуацію на ринку праці, якщо її погіршення відбувалося в межах показників програм зайнятості. По-третє, в ряді угод було визначено завдання щодо участі сторін у формуванні (розробці) нормативних документів, наприклад, програм зайнятості на конкретний рік. У той самий час, хоча в усіх угодах визначено термін, на який вони укладені, однак за межами цього періоду угоди часто продовжували діяти до укладення нових.

Необхідно відзначити, що для покращання ситуації на ринку праці в окремих регіональних угодах передбачалося зобов'язання щодо проведення за участю соціальних партнерів ярмарків вакансій, "Днів зайнятості" для молоді, яка навчалася або закінчила навчання.

Приблизно у половині угод, які були нами проаналізовані, було визначено зобов'язання держадміністрацій щодо здійснення постійного контролю за обґрунтованістю вивільнення працівників, обмеження надання їм відпусток, без збереження заробітної плати та. дотримання вимог ст. 113 Кодексу Законів про працю України щодо оплати простоїв не з вини працівника. На нашу думку, постановка цих проблем була дуже актуальною за умов масових звільнень, простоїв та застосування режимів неповного робочого дня, тижня.

У ряді регіональних угод передбачалося зобов'язання власників у разі виникнення об'єктивних причин, через які неминучі масові звільнення працівників з ініціативи органа управління або власника, проводити їх лише за умови попереднього письмового повідомлення відповідного профспілкового органу про причини і обсяги вивільнень, спеціальності та кваліфікації працівників, які звільняються.

Окремий блок зобов'язань у регіональних угодах стосувався процесів структурної перебудови економіки, реструктуризації, приватизації та банкрутства підприємств, що безпосередньо впливали на стан ринку праці та зайнятість працівників. Важливими у цьому напрямі було зобов'язання власників щодо:

- попереднього повідомлення регіональних профспілкових об'єднань про своє рішення або пропозиції до вищих органів державної влади та управління з питань ліквідації, реорганізації, реструктуризації та банкрутства підприємств або їх підрозділів;
- прийняття рішення з питань реорганізації, ліквідації, зміни форми власності тільки за умови наявності плану приватизації, погоджених з профспілками програм, що забезпечують дотримання прав та враховують інтереси членів трудового колективу;
- забезпечення участі профкомів, галузевих профорганів у роботі ліквідаційних комісій, призначених арбітражним судом, з метою збереження пільг і компенсацій працівникам, які звільняються внаслідок ліквідації підприємства.

Потрібно звернути увагу на те, що серед зобов'язань роботодавців значна частина пунктів дублювала норми чинного законодавства. Це стосувалося, зокрема, зобов'язань щодо: своєчасної сплати збору на обов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття, розробки заходів для запобігання масових звільнень працівників, виплати сум, гарантованих ст. 116 Кодексу Законів про працю України працівникам, звільненим за ініціативою власника, своєчасного інформування органів державної служби зайнятості про наявність вільних робочих місць, вакансій тощо.

Слід зазначити, що основними зобов'язаннями профспілкової сторони, внесеними до регіональних угод, було:

- надання безкоштовної юридичної допомоги членам профспілок, представлення їх інтересів її органах, що розглядають трудові спори;
- надання методичної та практичної допомоги профкомам підприємств, організацій і установ, інформування профспілкового активу та трудових колективів про зміни в законодавстві про зайнятість;
- проведення спільно з облдержадміністраціями виїзних безкоштовних консультацій, семінарів, інформаційно-консультаційних зустрічей працівників служби зайнятості з працівниками підприємств, де мали місце значні обсяги вивільнень, населенням регіонів;
- проведення роботи щодо включення до колективних договорів положення про збереження соціально-побутових гарантій для працівників, звільнених з підприємств у зв'язку із скороченням штатної чисельності, виходом на пенсію та контролю за їх виконанням.

Варто відзначити, що найбільш ефективною була діяльність Донецької обласної ради профспілок. Беручи участь у розробці програм зайнятості (обласної, міських та районних), облпрофрада висунула пропозицію про вжиття обласною державною адміністрацією дієвих заходів щодо скорочення довготривалих та прихованих форм безробіття. Після переговорів була прийнята профспілкова пропозиція (вона увійшла до регіональної угоди на 2001 р.) про створення 50 тис. нових робочих місць замість планованих 36 тис. [12, с.166]. В результаті вжитих облдержадміністрацією заходів в області було створено 51 тис. робочих місць. На 21 тис. зменшилася кількість офіційно зареєстрованих безробітних. З 3,5% рівень безробіття знизився до 2,7%, а навантаження на одне вакантне місце – з 7 до 3 чоловік [12, с.166].

Позитивним моментом було включення до угоди Донецької області зобов'язання щодо забезпечення, контролю з боку профспілкових комітетів за своєчасним наданням адміністраціями підприємств службі зайнятості інформації про потребу в працівниках і вакансії. Угодою було рекомендовано вносити це зобов'язання до колективних договорів.

У Запорізькій області була створена обласна Координаційна рада сприяння зайнятості, у роботі якої брала активну участь Запорізька обласна рада профспілок. За пропозиціями профспілок на її засіданнях розглядалися такі питання, як працевлаштування випускників шкіл, вузів, жіноче безробіття, робота в режимі неповної зайнятості та інші [12, с.182].

Програми зайнятості у Кіровоградській області також розроблювалися за активною участю Ради Федерації профспілок області.

У результаті спільних зусиль обласного координаційного комітету сприяння зайнятості населення та Федерації профспілок Кіровоградської області протягом 2001 року в області створено понад 5 тис. робочих місць, а рівень зареєстрованого безробіття зменшився з 4,87 % у 1998 р. до 4,68 у червні 2002 р. [12, с.203].

Отже, у значній частині регіональних угод закладалося непогане підґрунтя для розвитку договірної регулювання у сфері зайнятості населення та ринку праці. Разом з тим, велика кількість важливих зобов'язань, реалізація яких могла б суттєво вплинути на ситуацію на регіональному ринку праці, зокрема, стосовно збереження кількості робочих місць, надання пільг і компенсацій вивільнюваним працівникам, забезпечення їх перепідготовки і працевлаштування, створення нових робочих місць, розвитку виробничого навчання, перерозподілу трудових ресурсів під час структурної перебудови економіки мали, на жаль, декларативний характер.

Таким чином, перебудова економічних відносин за умов спаду виробництва, інфляції, зміни форм власності призвела до різкого зниження життєвого рівня населення, зменшення його платоспроможності, розширення суспільства за рівнем доходів, зростання безробіття.

Безробіття було однією з найгостріших соціальних проблем в українському суспільстві в умовах утвердження незалежності.

Саме тому зросла роль профспілок як необхідного інституту захисту працівників за умов триваючої економічної кризи. Забезпечення зайнятості людей праці та захист їх від безробіття посідало провідне місце в діяльності профспілок в роки утвердження незалежності держави. Завдяки цьому дещо збільшилася кількість зайнятих громадян, результативніше почали працювати центри зайнятості, через проведення круглих столів контролювалася ситуація в регіонах.

Професійні спілки брали участь у розробці державної політики зайнятості, відповідних законодавчих актів України і рішень місцевих державних адміністрацій, виконавчих органів відповідних рад. Права і повноваження професійних спілок щодо забезпечення захисту громадян від безробіття та його наслідків визначалися генеральною, галузевою, регіональними угодами та колективними договорами, що укладалися профспілковими органами з власниками підприємств, установ, організацій або уповноваженими ними органами відповідно до законів України.

Джерела та література

1. Закон України "Про зайнятість населення" № 803–12 від 01.03.91 // Вісник Верховної Ради України. – 1991. – №14.
2. www.dcz.gov.ua – офіційний сайт Державної служби зайнятості України.
3. Федерація професійних спілок України (від з'їзду до з'їзду). – К., 2002. – Ч. 1.
4. Головка М.Л., Пастухов В.П. Зайнятість населення України: соціально-економічні, правові та історичні аспекти. – К., 1998.
5. Головка Ю.М. Роль профспілок у вирішенні проблем зайнятості населення України // Вісник АПСВ. – 2000. – № 3.
6. Новак І.М. Розвиток соціального партнерства та завдання профспілок у сфері договірного регулювання трудових відносин на ринку праці // Вісник Академії праці і соціальних відносин ФПУ. – 2000. – № 3.
7. Стоян О.М. Соціальна політика держави та профспілки. Монографічне видання "Україна: утвердження незалежної держави (1991–2001)". – К., 2001.
8. Генеральна тарифна угода між Кабінетом Міністрів України і профспілковими об'єднаннями України на 1993 рік // Профспілки України. – 1993. – № 2.
9. Матеріали III з'їзду Федерації профспілок України // Профспілки України. – 1997. – № 4.
10. Закон України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття // Людина і праця. – 2000. – № 7.
11. Законотворча діяльність народного депутата України, голови ФПУ Олександра Стояна у період роботи Верховної Ради України III скликання (1998–2002 рр.). – К., 2002.
12. Федерація професійних спілок України (від з'їзду до з'їзду). – К., 2002. – Ч. 2.

Summary

In article the situation on a labour market in Ukraine is analyzed, the role of trade unions in the decision of a problem of employment, their right and power in this sphere is opened.

М. М. Мокієнко

ОСОБЛИВОСТІ ТРАНСФОРМАЦІЇ П'ЯТИДЕСЯТНИЦЬКИХ РЕЛІГІЙНИХ ЦЕНТРІВ В УКРАЇНІ (1988–2004 рр.)

Суспільні трансформації на вітчизняних теренах в кінці ХХ ст. не минули релігійної сфери. Значною мірою це стосується протестантизму, організаційний розвиток якого наприкінці 80-х рр. продемонстрував прагнення до стійкості, стабільності, що проявилось у створенні формалізованої структури. Невід'ємною складовою внутрішніх змін в пізньому протестантизмі стали процеси, які відбувалися в п'ятидесятництві, релігійному русі що виник в США наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. як реакція на формалізацію духовного життя радикальних течій (передусім баптизму і методизму).

Вивчення особливостей трансформації пізньопротестантських спільнот, в умовах зміни суспільно-політичного та релігійного клімату в державі, перебуває на початковому етапі. Концептуальні засади еволюції протестантизму на зламі епох сформульовані в дослідженнях В. Любащенко. Звуження предмету дослідження характерно для робіт Ю. Решетнікова та О. Назаркіної. Окремі аспекти проблеми знайшли відображення в доробку релігійних дослідників С. Савінського та В. Франчука. Утім, процеси трансформації п'ятидесятницьких релігійних центрів в новітню добу вивчалися авторами побіжно, що зумовило необхідність продовження наукових пошуків у цій царині.

Торкаючись поставленого питання варто звернутися до п'ятидесятницького вчення про Церкву. Зазначимо, що воно значно менше зустрічається в установчих і віросповідних документах репрезентів цієї течії у порівнянні з євангельськими християнами-баптистами. Богословські надбання п'ятидесятників у цій царині також у більшості повторюють еклезіологічні побудови баптизму. Разом із цим, за висловом В. Любащенко, "...акцент на суб'єктивному моменті робить особливо